

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕГУЛЯТОРІВ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ¹

студент гр. ЕД-71 Реут В. В., студент гр. ЕД-61с Гуцуляк А. А.

Оскільки існуючі в Україні моделі організації та управління природокористуванням не забезпечують узгодженості економічних і природоохоронних цілей у масштабах країни, виникає необхідність у розробці більш прогресивної моделі організації управління природокористуванням. Формування сучасного економічного механізму природокористування і природоохоронної діяльності має здійснюватись на основі запровадження ринкових механізмів екологічного регулювання та стимулювання. Впровадження економічного механізму регулювання природокористування повинне здійснюватись шляхом не адміністративного тиску, а так би мовити, економічного диктату, тобто створенням таких умов для виробничої діяльності, за яких господарюючим суб'єктам було б вигідним досягнення екологічних цілей [1].

Найбільш ефективним та перспективним економічним інструментом природоохоронної діяльності є плата за вироблену та ввезену екологічно небезпечну продукцію, запровадження якої дозволило б отримати суттєві надходження до бюджетів та цільових фондів. Сюди можна віднести податок на нафтопродукти, природний газ, вугілля, лакофарбову продукцію, мінеральні добрива і пестициди, синтетичні пральні речовини, матеріали для упаковки, холодильники, акумулятори, автошини, озоноруйнуючі речовини та інші види продукції. Удосконалення та розширення системи екологічного оподаткування можливе за рахунок введення податку за шкідливий вплив на навколишнє середовище, зокрема акустичний, електромагнітний, іонізуючий, біологічний тощо. Актуальним питанням для України, яка має на своїй території атомні електростанції та пов'язану із ними виробничу інфраструктуру, є впровадження плати за радіоактивне забруднення [2]. Великі перспективи має розвиток ринкових механізмів продажу прав на забруднення. Одна з важливих його складових – право на продаж різного виду викидів та скидів. Спрощена схема цього механізму така. Підприємство, що бажає розширити своє виробництво, має вибір: створити надійну систему очищення у себе або викупити право на додаткове забруднення у іншого підприємства. В результаті загальна сума забруднень не збільшується, а сума витрат на охорону природи мінімізується.

Також необхідним є перегляд нормативів зборів за забруднення з метою наближення їх до розміру компенсації шкоди, заподіяної навколишньому середовищу, та розроблення механізму індексації нормативів зборів за забруднення доквілля відповідно до росту інфляції в країні.

Важливим економічним інструментом збереження навколишнього середовища є відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення природоохоронного законодавства. Сьогодні розроблено і впроваджено ряд методик розрахунків розмірів відшкодування збитків, заподіяних водним ресурсам, земельним, атмосферному повітрю. Проте є потреба в розробленні нових та вдосконаленні діючих нормативно-методичних документів. Зокрема, необхідно розробити пакет методик розрахунків розмірів відшкодування збитків, які заподіяні внаслідок затоплення, підтоплення, заболочення, засолення, надмірного переосушення земель тощо. Впровадження зазначених методик збільшить додаткові надходження до екофондів та стимулюватиме природокористувачів до раціонального і ощадливого використання природних ресурсів. Можливим економічним механізмом запобігання або пом'якшення наслідків екологічних катастроф є екологічне страхування – страхування відповідальності підприємства-джерела підвищеного ризику за завдання шкоди через аварію, технічний збій або стихійне лихо. Важливим фінансовим інструментом залучення інвестицій в екологічно кризові сектори економіки та для реалізації пріоритетних екологічних заходів є пільгове оподаткування. Встановлення пільг в оподаткуванні стимулює приплив капіталу в цю сферу, що дасть змогу сформувати екологічне підприємництво, ринок екологічних послуг та робіт [3].

Отже, з огляду на недостатню дієвість існуючих методів екологічного управління в Україні, необхідно запровадити таку систему економічних регуляторів природокористування, яка базується на комбінації інструментів, що насамперед, економічно зацікавлюють і заохочують, й, врешті-решт, примушують господарюючих суб'єктів до реалізації природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів. Саме така система регуляторів є, не тільки економічно вигідною і екологічно доцільною, а й відповідає основним принципам сталого розвитку суспільства.

1. Веклич О.О. Економічний механізм природокористування: аналіз дієвості // Вісник Національної академії наук України. -2001. - № 8. - С. 35-42.

2. Саксонова О.М. Удосконалення економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності// Вісник Національної академії наук України. -2003. - № 9. -С. 12-17.

3. Завгородня Т. Удосконалення інструментів економічного механізму охорони навколишнього природного середовища / Завгородня Т. // Економіка України. - 2000. - № 2. - С. 67-70.

Науковий керівник: доц. Шкарупа О. В.

¹ Матеріал підготовлений і публікується у рамках теми № д/р 0111U002149 «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства», 2011–2013 рр.